Štev. 5. Ljubljana, dne 2. marca 1907. Leto I.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE ŠTEVILKE PO 10 VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA CELO LETO 8 K, ZA POL LETA 4 K, ZA ČETRT LETA 2 K. V LJUBLJANI S POŠILJANJEM NA DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, CE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROČBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Nova doba.

Z zanimanjem opazujejo izven našega kroga stoječi Slovenci gibanje nove stranke. Dobivamo dopise iz vseh pokrajin; nekateri pozdravljajo z veseljem ta korak, drugi se še boječe samo zanimajo, zopet drugi dvomijo, nekateri svetujejo. Dobili smo pozdravov tudi od Slovencev iz tujine.

Svetovalo se nam je pa med drugim tudi, da se naj poskusi mesto ustanovitve nove stranke rajši s temeljito reorganizacijo slovenske liberalne stranke, češ, da je to racijonalnejša in pred vsem lažja pot. Ta nasvet izsiluje javen odgovor.

Naša liberalna stranka je imela svoje dni svoj dober pomen. Ona je bila prva, ki je odločno, četudi po večini samo idealno stopila proti priviligovanemu nemštvu; ona je bila prva, ki je tedaj z močjo tresla na sponah, ki jih je okoval okoli ljudstva klerikalizem. Liberalizem je prepričeval s svojo idejo, toda ideja ni postala delo; in to je vzrok njegovega poraza. Oni, ki so prvi povdarjali to idejo, so imeli od tega svoje zaslužene koristi, dvignili so se hitro na površje, kar s silo so jih rinili na odločilna mesta. Ker jim je prinesla liberalna ideja uspeh, dobili so še večje zaupanje v to idejo, držali so se je naprej in zadoščala jim je. Zbrali so okoli te ideje vse one, ki so bili od njih odvisni, in marsikdo, ki je stal izven tega kroga, ujel se je tudi na to idejo; govorilo in pisalo se je vedno navdušeno. Na ta način so postali naši prvaki.

Pri tem je ostalo. Nekaj časa se je pričakovalo, da še kaj pride. Ko pa ni nič prišlo, začeli so odpadati; nekateri se se nagnili na klerikalno stran, kjer je uspeh dela saj deloma prišel v korist najširše ljudske mase; delokrog je bil tu velik, zato je tudi moč klerikalizma tako hitro rasla. Drugi pa, ki se niso mogli sprijazniti z idejo klerikalizma, ostali so po večini izven strank in so vse gibanje k večjemu opazovali od daleč.

Tako se je krčilo število pripadnikov liberalizma od dne do dne. Kar je bilo prvakom hitro mogoče storiti za svojo okolico, so storili, in ko niso nič več pričakovali, je tudi minulo njihovo navdušenje. Zavel je mrzel veter čez njihovo narodno zavest, in posebno pri njihovem zarodu jela se je polagoma in popolnoma neprisiljeno javljati neka mlačnost. Sumljivo se bližajo Nemcem, kajti tudi njim bi bilo sedaj treba privilegij.

Govorili smo tu v perfektu, za vse pa to še ne velja. Semtertja še kdo navdušeno govori, semtertja še kdo kakemu svojcu preskrbi kako mestece, sempatja še kdo tudi v svojem najožjem familijarnem krogu govori slovensko.

Perfektum pa bo kmalu.

Liberalizem kot stranka se je končno tudi pri nas preživel. Na teh razvalinah ni mogoče zidati novega poslopja. Sedaj so zavladala druga temeljna načela, treba za vsako delo sedaj povsem druge podlage. Prej ali slej bodo morali uvideti to dejstvo tudi oni mlajši elementi, ki so se zatekli v razpadajočo stranko, z edino željo po delu. Čutili se bodo kmalu osamele, in če pogledajo okoli sebe, morajo videti, da je tudi zanje ta okolica tuja.

Posamezni so se v svoji delaželjnosti že lotili kakega dela, morda tudi z uspehom, pa ta uspeh je osamel, nima nič sličnega okoli sebe, nič, kar bi ga spopolnjevalo, nič, kar bi se dalo nadaljevati. Zadnji so oni, ki bi neradi započeto delo popolnoma opustili in začeli na novo. Zato sanjajo o preporodu stranke, verujejo pa nanj gotovo ne.

Zavel je drug veter in prišel je čas splošnega dela. Tega dela se moramo in se hočemo udeležiti!

Zdaj se z narodnostnim navdušenjem, ki se povdarja v vznešenih govorih o prilikah blagoslovljenja zastav, o priliki različnih jubilejev in godov naših prvakarjev, nič ne opravi. Prirejati sijajne veselice, ki prinašajo iz zavžitega šampanjca in pogosto tako velikanske množice drugih pijač, iz razprodajanja malo ali nič vrednih reči, par odstotkov čistega dobička v narodne namene, je gospodarsko velikanska napaka, kajti mnogokrat večji del tega na takih priredbah razstrošenega premoženja pride v roke tujcev, ki se nam potem rogajo in nas po pravici zaničujejo. Tudi od onega malega dela, ki je bil tako nabran v narodne namene, narod ni imel nikdar nič. Oni narod, ki ga poprej ni nikdo poznal in nikdo upošteval, prihaja povsod do spoznanja, da je najbolje, da si sam pomaga; po težkih bojih si pridobiva korak za korakom novih pravic. Narod sili sedaj sam na delo, čegar vspeh naj mu bo na lastno korist.

Vprašanje nastane sedaj, je li mogoče, da se dvigne naš splošen položaj s tem, kar nam nudi naša slovenska zemlja, z močjo, ki leži v narodu samem.

Da je mogoče, jasno dokazujejo tujci, ki so že zasedli del naših krajev, in ki še vedno na novo prihajajo; tujci, ki izkoriščajo brezobzirno in skrajno racijonelno vse, kar bi imela naša zemlja lahko za nas.

Koliko dohodkov, ki jih donaša celo slovensko ozemlje, pa ostane v naših slovenskih rokah? Vsi zakladi, ki se iztrgajo iz mrtve zemlje, prehajajo v roke tujcev; rude, premog, rabljivo kamenje naše domovine donaša velikanske dohodke tujcem. Ne samo, da se nam s tem iztrga iz rok, kar je narava dala na razpolago domačinu Slovencu, ker le on je bil od nekdaj lastnik teh pokrajin, mi tujca pri tem izkoriščanju še podpiramo, ker mu dajemo delavnih moči iz svojega naroda, kar pomenja zopetno izkoriščanje. Zakladi, ki jih dviga kmetovalec v potu svojega obraza iz zemlje, dohodki, ki jih prinaša poljedelstvo in živinoreja, grejo po večini skozi roke naših obrtnikov, trgovcev in veletržcev zopet v žepe tujcev. Visoke obresti, ki jih prinašajo gozdovi, ne pridejo nam v korist, in še celo kapital iz krasote naših planinskih pokrajin nabirajo po večini tujci, ki so zasedli vsa boljša mesta in ki prodirajo od leta do leta na celi črti.

Zato tudi industrijalna podjetja, pri katerih pridejo v poštev dohodki, izvirajoči iz porabe delavnih moči, vzetih iz našega naroda, in pri katerih se pogosto z velikim uspehom uporabljajo vodne sile, da so tudi ta malone vsa v rokah tujcev, se je že premnogokrat povdarjalo. To pa ni vse. Polastili so se celo naše domače industrije, ki se je razvila v našem narodu samem, dvigajo in gojijo jo, seveda edino le v svojo lastno korist in v našo gospodarsko škodo.

Opozarjati nam je še na dejstvo, da velik del, in sicer boljši in najboljši del mest v našem upravnem sistemu zasedajo tujci, dasi so tudi ta mesta plačana iz fonda, ki se nabira iz davkov, glede katerih edino nismo mi Slovenci prav nič prikrajšani.

Ni li tu jasno začrtana pot, kje nam je iskati novih boljših dohodkov za vse sloje? Ni li edino potrebno, da se z združenimi močmi in z naporom vseh svojih sil skusimo gospodarsko osvoboditi od tujcev!

Treba je, da se vsi sloji organizujejo po načelu samopomoči; za nas prepotrebne so kmetske organizacije, ki ne bi imele razun lastnih koristi nikakih postranskih interesov; to bo prvi, najpotrebnejši korak. Ta bo zasigural gospodarsko ukrepljenje vsepovsod; potem bode postalo mogoče, da se bo ravno potom teh gospodarskih organizacij udeležil vsak posameznik na podjetjih veleindustrije in veletrgovine. Tako bode temelj položen k pravemu vse obsegajočemu narodnem gospodarstvu na splošni demokratični podlagi. Z geslom svoji k svojim! osamo-

LISTEK.

V novo domovino.

Vječeslav Potapenko.

V vasi. Bliža se pomlad. Tu in tam leži nekaj snega. Po cestah je močvirno. Tam nekje prepevajo dekleta pomladne pesmi . . .

Na dvorišču starega kazaka Maksim Kvača je vse polno ljudi. Je morda svatba? . . . Ah ne, saj ni čuti nikake godbe . . . Morda je kdo umrl in se zbirajo vaščani za pogreb? Tudi ne, nobenega popa ni; kaj pa je vendar? Izseljenci so! Kazaki se pripravljajo za odhod v novo domovino.

Maksimova sinova se pripravljata za odhod. Zapustita starše, svoje domače ognjišče in gresta v Mandžurijo za ljubim kruhkom. Že je pripravljen voz, konjem pokladajo jesti, sinova nosita na voz zaboje, omare in podobno prtljago. Množica stoji v velikem krogu okrog starega moskala*). Na prsih moskala se sveti red sv. Jurija; levi rokav uniformske suknje maha prazen sem in tja; v desnici drži cepec; desna noga je odrezana pri kolenu in spopolnjena z leseno bergljo, ki jo je napravil mizar za pol srebrnega rublja. Dobra, trpežna noga; lahko bi jo sekali sedaj s sekiro in ne samo razstreljavali s krogljo — moskal bi ne trpel vsled tega nikakih bolečin. Z nožem in obličem je napravljena ta umetna noga. Preden gre moskal k počitku, si jo odveže, zjutraj jo naveže nazaj. Prav ubogljiva stvar. Red sv. Jurija ne nosi moskal samo v svoj okras; zastonj ga ne imenujejo kavalirjem, Četudi je postal pohabljenec — vendar je kavalir in to ni kar prazen nič. Vsako leto prejme nekaj rubljev rente. Kadar vstopi kavalir v cerkev, vsi mu napravijo prostor. Kavalir stoji prav spredaj med gospodo. Leto za letom se napoti za dan sv. Jurija-Zmagovalca pohabljeni kavalir v Sv. Peterburg, kjer sedi opoludne pri carski mizi na kosilu v družbi ostalih moskalcev-kavalirjev. Imel bo kruha do svoje smrti in ne bo mu treba v Mandžurijo. Sicer živi njegova rodbina v velikem pomanjkanju in bedi — kaj si pač more prislužiti mož brez roke in noge? — ali kaj se hoče, vsi ne morejo biti siti kruha!

„Da“, je pričel moskal, Mandžurija je jako daleč. Od tu do kolodvora je recimo deset milj, a od tod do Odese pač tisoč in potem z ladjo naprej po morju dva meseca ali še več. Zato ne dovoljuje gosposka, da bi se tudi starci in bolniki izselili, kajti podlegli bi naporom vožnje sredi pota. Takih izdatkov si oblastva ne delajo. Recimo, da bi spravili takega starca na pot: oblasti bi plačale zanj vožnjo in hrano in glej! pa bi jim umrl sredi pota. Kaj druzega bi preostalo, kakor prijeti ga za peto in vreči črez krov v morje. Vsi izdatki oblasti bi bili odveč“.

„Da, res je tako“, mu je pritrdil nekdo iz množice. Bil je to star mož, govoril je z ostrim naglasom in držal se je resno. „Poginil bi sredi vožnje in oblasti bi imele sitnosti vsled njega“.

„Da bi vas . . .! Poslušal bi vas lahko ves dan!“ je pripomnil nekdo drug.

„Kaj morda ni tako?“ je povzel zopet oni starec. „Kakšnih neumnih želj nimate! — Kruha! — in vi niste zadovoljni s kamenji? Čemu bi vas pitali s kruhom? Morda zato, ker imate po telesu samo eno kožo? Le poglej — ali je to kaj posebnega?! je tudi gosposka, ali ne kruha, ampak takozvane žemljice, ki jih še pes ne mara, ampak le ubožci jih zvesto pobirajo za gospodo. In le-ta, koliko kož pa ima na sebi? Po poljubnosti jih ne menjava; danes tako, jutri drugače“.

Vsi se smejejo.

„Pobič“, se obrne moskal do prvega fanta. „Sezi mi v levi žep po škatljico s kihancem. Rad bi njuhal, morda pozabim s tem na domače skrbi in težave“.

Fant je rad ubogal. Moskal je segel z dvemi prsti v škatljico in si nabasal nos s kihancem.

„Lepo darilo je ta križec sv. Jurija“, je pričel zopet mrmraje oni starec, „ali če morem sam seči v žep po tobačnico, mi je vendar ljubše“.

*) V okrajini zaznamujejo z besedo „moskal“ moskovčana t. j. Velikega Rusa; tudi v pomenu, ruski vojak.

svojili se bodemo tudi na raznosnovih poljih gospodarstva.

Ost vsega boja obrnjena bode proti tujcem in škodo morajo imeti le tujci!

To smemo storiti po vsej pravici. Kajti nočemo jim s tem odvzeti, kar je njihovega, hočemo jim samo iztrgati iz rok kar je našega. Preprečiti hočemo nadaljno izkoriščanje, dobiti moramo vse ono, kar hočejo v bodoče še izsesati iz naših krajev.

Kakor hitro se gospodarsko dvignemo in nastopamo organizovano preko vseh političnih mej, ki ločijo posamezne slovenske pokrajine, zrase tudi naša moč in naš ugled na zunaj. Bagatelizovanje od strani, vlade in drugih oblasti mora prejenjati, upravne uradnike nastavljali si bodemo sami; ne samo enakopraven, nadpraven na naših tleh mora postati domačin.

Slovenec mora imeti koristi od tega, da je Slovenec. S.

Poljaki na Pruskem.

Po osemstoletnem obstoju je prenehala poljska država. Glavni vzrok propada je bil morbus nimiae libertatis — bolezen prevelike svobode. Že v 16. stoletju je zahtevalo plemstvo v poljskem državnem zboru zakonito vpeljavo enoglasnosti pri vseh sklepih. Ako se je protivil le en poslanec kakemu predlogu ali kaki postavi, postal je sklep nemogoč. Ta pravica posameznika se je imenovala liberum veto. Posluževati se te pravice, se ni upal začetkoma nihče. Šele leta 1652. je en sam poslanec s svojim ugovorom razgnal ves državni zbor. Odslej so tuje vlasti, v prvi vrsti Rusija, lahko vplivale na delovanje državnega zbora. Zadostovalo je, da se je podkupil en sam poslanec, ki se je protivil vsakemu delovanju zbornice — in nered je postajal vsled tega vedno večji, da se je naposled lahko trdilo: „Polska nierządem stoi“ (Poljska obstoji po neredu). Nerednosti in vsled teh nastala anarhija so dale tujim državam povod, vmešavati se v poljske razmere in naposled so si razdelile Ruska, Pruska in Avstrija z jalovim izgovorom, da hočejo rešiti Poljsko vseh neredov in nemirov, državo medse (v letih 1771, 1793 in 1795). Poljski narod je moral doživeti to sramoto, da je lastni državni zbor — pritrdil tem silovitostim in krivicam. Poljska je padla vsled lastne nemoči, vsled lastne krivde.

Napoleon I. je vstvaril leta 1807. iz nekterih poljskih dežel veliko vojvodino Varšavsko, ali ne iz ljubezni do Poljakov, ampak da škoduje Avstriji in Pruski. In ko je on padel, padla je tudi Varšavska. V XIX. stoletju so Poljaki nekolikokrat poskusili, priboriti si zopet samostojnost. Ali vsi upori (1830, 1846, 1848, 1863) so bili brezvspešni, ker so se hoteli boriti Poljaki na vse strani, posebno pa, ker se ji je zopet pokazala slaba stran narodova, da je hotel vsak ukazovati, malokdo pa ubogati. Plemstvo, ki je stalo na čelu uporov, pa tudi ni bilo še prešinjeno s pravim demokratskim duhom, s kterim bi moglo z vso potrebno silo potegniti nase ljudske mase...

V zadnjem času so začeli Poljaki na Pruskem sistematično utrjevati svoje stališče in ne samo, da jim Nemci le z največjo težavo iztrgajo ped zemlje, temveč Poljaki si sami osvojujejo poprej nemške kraje, da njih moč ne raste samo na rodnih tleh, ampak celo v zahodni Nemčiji, v renskih pokrajinah, kjer poprej Poljaka niti videli niso. Vse to je največ zasluga „Nem. društva za vzhodne pokrajine (Deutscher Ostmarkenverein). To društvo se je ustanovilo z namenom, da ponemčuje pruske Poljake, 3. novembra 1894 pod imenom „Društvo za pospeševanje nemštva v vzhodnih pokrajinah“ (Verein zur Förderung des Deutschtums in den Ostmarken). 8. majnika 1899 je pa spremenilo svoje ime v gorenje. Povod k ustanovitvi je dalo potovanje Bismarckovo leta 1894. po Poznanjskem in Zahodnem Pruskem, pri kteri priliki je pozivljal Bismarck tu naseljene Nemce, naj bodo tako edini, kot so Poljaki in naj zagrabijo napredno in reakcijonarno kopje proti poljski nevarnosti. Ustanovitelji društva so bili von Hansemann, Kennemann in von Tiedemann-Seeheim. Po začetnih črkah imen ustanoviteljev imenujejo Poljaki društvo „HKT-društvo“, člane in pristaše društva pa hakatiste. Glavni smoter društva je naseljevanje Nemcev na poljski zemlji in nakupovanje poljskih zemljišč. Poljaki prebivajo na Pruskem v vzhodni Šleziji, na Poznanjskem, v zahodni Pruski in v južni vzhodni Pruski. Danes štejejo več kot tri milijone duš.

Leta 1903. je imelo hakatistično društvo na Poznanjskem 60, v zahodni Pruski 44, v vzhodni Pruski 8, v Šleziji 49, v ostali Nemčiji 141 podružnic (skupaj 302) s 30.000 člani. Glasilo društva je mesečnik „Ostmark“, ki je začel izhajati leta 1896.

Podporo je našlo to ponemčevalno društvo pri pruski vladi. Ta je potrošila že več sto milijonov mark za germanizacijo Poljakov, zatirala je poljski jezik z nasilnimi zakovi, da, v zadnjem času je celo zapovedala, da se morajo poljski otroci učiti verouk v nemškem jeziku. Odgovor na to je bil splošna šolska stavka, katere se je udeležilo nad 30.000 poljskih otrok.

A vspeh je bil primeren s stroški. Vse to je več pomagalo Poljakom, kot Nemcem. Ko je leta 1904. predložil minister von Hammerstein pruski zbornici nov naselbinski zakon za Poznanjsko in Zahodno Prusko, vsled katerega naj bi dovolila zbornica zopet 100 milijonov M. za nakupovanje poljske zemlje, je moral glede zakona izjaviti: „Namen zakona je naperjen proti popoljčevalnim nameram“. Poljski posestniki in veleposestniki so prodali naselbinski komisiji svoja zadolžena posestva za visoko ceno. Z denarjem, ki so ga dobili, so se rešili svojih dolgov, razun tega pa so kupili od Nemcev, ki so se naselili sem in ki se niso mogli uživeti v nove razmere, za mal denar nova posestva. In vspeh je bil, da so Poljaki več zemlje nakupili, kot so je prodali.

V letih 1890. do 1900. se je izpremenilo jezikovno razmerje v 812 občinah Poznanjske in zahodne Pruske. 467 dotlej nemških občin je dobilo v tem času poljsko večino, 345 dotlej poljskih pa nemško. Pridobili so torej Poljaki 122 novih občin. Ako zasledujemo narodno izpremembo po okrožjih, postane razmerje za Nemce še bolj neugodno. V 21 vzhodnih okrožjih se je ustanovilo v tem času 239 novih občin od teh 138 poljskih in 101 nemških. V teh so napredovali Nemci samo v 3 okrožjih, nazadovali pa v 18. To se je zgodilo navzlic delovanju naselbinske komisije, ki se razprostiralo v tem času med 40 zahodnopruskimi in 118 poznanjskimi občinami. Od teh je postalo nemških 89; 16 je ostalo nemških, 49 poljskih, in 4 občine so postale navzlic naseljenju Nemcev poljske.

V obče je narastlo število Poljakov od leta 1890. do 1900. od 2,765.101 duš na 3,063.490. Ti so imeli v prejšnjem državnem zboru nemškem 16 poslancev, sedaj jih imajo 20. Razun tega pa so postavili svoje kandidate v prej popolnoma nemških krajih. V Berlinu je dobil poljski kandidat pri zadnji volitvi 3346 glasov.

Da bi se ponemčevanje hitreje izvršilo, je nameravala vlada ustanoviti v Poznanju nemško vseučilišče. Ali so kmalu sami uvideli, da bi s tem ravno nasprotno dosegli, kajti to nemško vseučilišče bi postalo zbirališče poljske mladine, katera je dandanes razkropljena po vseh nemških vseučiliščih. Namesto tega pa so ustanovili v Poznanju veliko nemško knjižnico, ki seveda prav nič ne škoduje Poljakom, ampak jim samo pripomore do višje izobrazbe.

Poljaki pa ne napredujejo samo na rodnih tleh, ampak tudi v prej popolnoma nemških krajih. O Mecklenburški se lahko že trdi, da je samo meščanstvo še nemško, na kmetih pa so Poljaki skoro že izpodrili Nemce, ki se izseljujejo v Ameriko. Tudi v oddaljenem renskem industrijalnem okraju (Vestfalsko) je vedno več poljskih delavcev. V dolenjerenskem kraju Hamborn so lansko leto zmagali Poljaki pri cerkveni volitvi. V Recklinghausenu so zahtevali od tamošnjega katoliškega župnika, naj se takoj vpelje posebna maša za Poljake, kar se je tudi zgodilo. V renskih rudokopih je delalo

leta 1902.:	77.675	delavcev
„ 1902.:	82.667	„
„ 1904.:	88.758	„
„ 1905.:	95.000	„

iz vzhodnih pokrajin, Koliko je teh Poljakov, se ne da natanko določiti. Oni Poljaki, ki so nemščini popolnoma zmožni, ne javijo vedno poljskega jezika kot materni, kajti potem bi dobili težje službo. Ali najmanj 55.000 je prav gotovo poljske narodnosti. V mnogih občinah industrijalnega okraja se sliši zvečer in v nedeljo na ulici več poljščine kot nemščine. Sedaj namerava pruska vlada predložiti pruski poslaniški zbornici že tekom tega zasedanja načrt postave, po kateri naj se razvlastuje poljsko posestvo.

O nemški poljski politiki piše Hans Delbrück v brošuri: „Die Polenfrage“ izšla 1894 v Berolinu) približno sledeče: „Poljaki so državni občani, na katere se ne moremo nikdar popolnoma zanesti. Stremijo po zopetni ustanovitvi velike poljske države in to morajo storiti, ako hočejo zvesti ostati svoji narodnosti. Oni so Prusi samo do odpovedi. Nevarnost, ki nastane vsled tega za Nemčijo, moramo zmanjšati, kolikor je v naših močeh in sicer s tem, da se bojujemo proti polonizmu na vsak način. S pomočjo nemških šol, nemškega uradnega jezika in nemških uradnikov mora se pospeševati nemški jezik in nemštvo v poljskih pokrajinah, Poljske rekrute se mora uvrstiti v nemške regimente, da se nauče popolnoma nemški jezik. Vlada mora vse poljske aspiracije uničiti z vso strogostjo. Sistematično naseljevanje, s pomočjo velikih sredstev, mora spraviti nemške naseljence, posebno kmete v te kraje; nakupovati se mora raditega posestva poljskega plemstva, ki je voditelj poljske misli. Poljake se ne sme s silo preleviti v Nemce, kajti to bi bilo barbarično in nemogoče; približevati pa se jih mora nemštvu, posebno pa naj se vstavi vsako razširjanje poljstva. Z naseljevanjem in z nemško ljudsko šolo se bojuje praktično preti poljstvu in širi s tem nemštvo“.

Politični pregled.

Deželni zbori.

Ta teden zborujejo tržaški, moravski in štajerski deželni zbor.

V tržaškem deželnem zboru je prišla na razpravo volilna reforma, o kateri smo v našem listu že poročali. Pri debati, ki se je kmalu zaključila in se je nadaljevala v sredo, so se oglasili za besedo tudi zastopniki Slovencev. Dejali so, da je novi načrt volilne reforme za tržaški mestni, oziroma deželni zbor za Slovence nesprejemljiv, ker jih oropa vseh dosedanjih okoliških mandatov.

V štajerskem deželnem zboru so predložili socialni demokratje načrt novega volilnega reda, po katerem bi se odpravili virilni glasovi in kurija veleposestva. Prazne mandate naj se razdeli na druge kurije, razen na trgovsko in obrtno zbornico.

Dalje v prilogi.

Moskal je preslušal te besede. Nadaljeval je s svojim pripovedovanjem o Mandžuriji.

„Kaj bi govorili o tem“, ga je prekinil nekdo, „Maksim ima dva sinova, dve snahi, štvero vnukov, peti leži še v zibeli, ženo, on sam — vsega vkup ednajst ust in samo tri desetine*) zemljišča; hiša tako majhna, da se jedva okreneš v njej. Ni čuda torej, če primanjkuje kruha in si ga iščejo v Mandžuriji in Sibiriji“.

„A zakaj se plode kakor svinje?!“ ga je prekinil trdosrčni starec. „Le poglej jih — hoteli so se obnašati kakor gospoda: žene otroci — morda se ti vzbuja celo poželjenje po mehki blazini? Ne pozabi, da si rojen za živino. In kaj gre živini? Samo hlev, to je vse! Ti pa žive tako, da jim naposled nič ne preostane, ne svetih podob ne noža. Tako ne moreš niti več moliti niti si prerezati vratu. Nič manj nočejo nego kruha. In oparjene stelje bi ti ne zobal? Saj ne pogineš vsled tega! Zaradi kruha ni v Rusiji še nihče umrl! če je umrl se je zgodilo vsled lakote!“

Vsi prisotni so se začeli smejati starcu na ves glas.

„Če dobro premislimo“, je dejal moskal, „je vendar vseeno, ali Rusija ali Sibirija“.

„Tako je“, mu je pritrdil oni starec.

„Kaj je morda tam boljše nego pri nas?“

„Najbrže, drugače bi ljudje tja ne silili“.

„Morda imamo Mandžurijo doma?“

„Morda“.

„Tu imamo zemljo in tam je zemlja; torej je vseeno“, je dejal moskal.

„Seveda“, se je odzval starec, „seveda je vseeno; tako n. pr. vi, gospod vojak, imate dvoje nog: eno vam je vstvaril Bog, drugo vam je izrezal mizar in obe nogi ste popolnoma enaki, kajti saj je vseeno, kaj je iz živega telesa in kaj iz hrastovega lesa“.

Moskala je bilo sram. Poslušalci so smeh zatajili, ker niso hoteli moskala žaliti.

Starec pa je stal nepremično, trenil ni niti enkrat.

„Imate prav, očka ... Zahvalil bi se za svoj križec in dajte mi nazaj mojo nogo in mojo roko! Na kolenih bi se vam zahvaljeval“.

„In odšli bi v Mandžurijo?“

„Dirjal bi tja! Kajti huda je usoda tukaj, bridko življenje! Vso deželo ima v posesti gosposka. Posestva ne postanejo večja, ljudstvo se pa množi vedno bolj. Z eno besedo: ni več, da bi mogel človek živeti“.

„To je res!“ so zaklicali nekateri.

„Kar se tiče mene“, je povzel zopet stari mož, „meni ni treba povečati posestva. Odločijo mi naj samo en kos in znal si ga bom povečati sam“.

„Govorimo rajši o Maksim Kvaču in njegovi stari. Uboga! Nič več ne vidita svoja otroka. Za oba je izselitev sinov, kakor, da ju neso v grob. Oh, ko bi le imel zopet svojo nogo in svojo roko!“

Moskal je zamahnil z desnico in izginil nato v hišo. Kar jih je bilo od množice, so se razkropili.

Starec se je ozrl za pokvečenim kavalirjem. „Nesrečnež“, se mu je izvilo iz prs.

Na dvorišču nastaja pravo vrvenje, vse hiti sem in tja. Sredi stoje vozovi, okrog nastljana slama, po tleh brskajo svinje, v hlevu mukajo krave.

Iz dvorišča zapelje težko obložen voz; sosed pelje žito izseljencev na kolodvor.

Tiho stoje vsi na dvorišču. Vsakemu je pri srcu, kakor da bi odšel sam v Mandžurijo, kakor da so na vozu njegovi zaboji. Čudna žalost je legla v srca prisotnih. Nekateri vzdihujejo na pol pritajeno. V kotu dvorišča gloda pes Rjabko veliko kost. Sraka se je vsedla svinji na hrbet; s kljunom jo kljuje v kožo, kakor da jo hoče priganjati k teku. Kavka stopica ob plotu in škili na kost. Rjabko renči.

Vrata se neprestano odpirajo in zapirajo. Vedno stoji kdo med durmi. Zrak je še hladen in meglen; četudi sije solnce, vendar ničesar ne ogreva ... S streh kaplja, po dvorišču je vse v blatu. Obkrajek ob hiši je moker, da ni mogoče nanj sesti ... Žalostna podoba! ... Tudi v koči je vse v neredu. (Sledi.)

*) Desetina = 109 arov = 240 kvadratnih sežnjev.

V moravskem deželnem zboru so tako Čehi kakor Nemci vložili predloge zaradi gospodarskih razmer z Orsko. Zahtevajo, naj se vrše že zdaj priprave za slučaj, da pride med obema državama do ločitve.

Pogajanje zaradi nagodbe.

Gospodarsko razmerje med Avstrijo in Ogrsko je urejeno do konca tega leta. Gre se zdaj za vprašanje, kaj potem. Ako ne pride med obema državama do nove pogodbe, ste si obe državni polovici po novem letu docela tuji državi. Da urede razmerje tudi za leto 1908. in naprej, so se pričela na Dunaju minuli četrtek posvetovanja z zastopniki obeh držav. Razprave utegnejo prinesti jasnost o medsebojnem razmerju med Avstrijo in Ogrsko, ki je, žal, do sedaj ni bilo. Pogajanja utegnejo biti v sredo končana.

Atentat na Ruskem.

Na velikega kneza Nikolaja je bil pripravljen v sredo zvečer atentat. Malo prej, preden je prišel vlak v Carsko selo, je vrgel neznan človek zaboj z bombo na tir. Bomba bi se gotovo razpočila in znala bi se zgoditi Nikolaju velika nesreča. Toda slučaj je hotel, da je videl paznik proge tega mladega človeka, ko je odložil zaboj na tir. Hitel je na lice mesta in spoznal, za kaj se je šlo. Urno se je napravil za atentatorjem, ki je nosil železniško uniformo. A atentator je skočil preko neke ograje v že pripravljene sani in jo urno odrčal naprej. Vsi poizkusi peterburške policije, priti atentatorju na sled, so bili do sedaj brezuspešni.

Volitve v dumo.

Volitve v dumo se končajo v teh dneh. Prva seja se ima vršiti, kakor je napovedano, na torek, dne 5. marca. Dume ne otvori car, ampak predsedniški namestnik državnega sveta. — Ruski vladni krogi so nad zmago opozicije zelo potrti. Zato ni čuda, če krožijo po listih razne vesti, da hočejo dumo siloma razgnati itd. — Iz mnogih krajev države prihajajo senatu pritožbe, češ, da je postopala vlada pri volitvah skrajno pristranski v korist vladi udanih kandidatov. Pričakujejo, da bo senat prisiljen, vsaj nekatere izvolitve vladnih pristašev razveljaviti.

Pop Petróv — kandidat.

Pop Petróv je nastopil v sredo svoj šestmesečni zapor v samostanu, v katerega ga je obsodila sv. sinoda. Na poti do samostana ga je spremljala neizmerna množica mladine in delavstva. Peterburški volilni možje so izjavili, da volijo vzlic kazni, Petrova svojim poslancem v dumo.

Zahteve ruskih duhovnikov.

Pri idočih volitvah v drugo rusko dumo je bil izvoljen v Kijevu, prastarem ukrajinskem glavnem mestu, kot vladni privrženec škof grško-katoliške cerkve Platon. Te dni so imeli duhovniki njegove škofije eparkialno (= škofijsko) konferenco, kjer so prišla na razpravo tudi politična vprašanja. Po končani konferenci se je podala deputacija duhovnikov k škofu Platonu.

Škof je pričel takoj z nagovorom na duhovnike v vladnem smislu, a eden duhovnikov ga je sredi nagovora prekinil in izjavil, naj zahteva on kot glava škofije in novo izvoljeni poslanec v dumi amnestijo (pomiloščenje) vseh vsled političnih dogodkov obsojenih ali v preiskovalnem zaporu se nahajajočih in pa takojšno prepustitev vseh cerkvenih zemljišč kmetom.

Boji v Makedoniji.

Zopet ste se v Makedoniji sprejeli dve četi Bulgarov in Grkov. Na obeh straneh je padlo nad 50 mrtvih. Taki dogodki, ki se ponavljajo v Makedoniji dan za dnevom, kličejo glasno po reformi. Evropske oblasti se seveda za makedonske razmere ne brigajo drugače, kakor če se jim gre za lastni dobiček. Da so v Makedoniji Nemci, in ne Slovani — kdaj bi napovedala Nemčija križarsko vojsko Turčiji. Evropske velevlasti so pač šle na Kitajsko — v Makedoniji pa naj se godi, kar hoče!

K debatiranju srbske zbornice.

Navajeni smo, da se vrše debate v srbski skupščini včasih tako, da se s temi ne varuje niti korist dežele, niti se stori kaj za stvar, za katero se gre.

Tako je tudi postopanje gotovih krogov v skupščini v zadevi skoro z Avstrijo.

Ker ni hotela Srbija naročiti kanonov v avstrijskih tovarnah in ni iskala posojila v avstrijskih bankah, ji je prepovedala Avstrija uvoz živine in sadja v naše dežele. Zdaj pa se o tem dogodku piše in govori že mesece in mesece na način, ki stavlja resnost v nevarnost.

Da je vsled naravne lege za Srbijo ugodno, če sklene prej kot slej mir z Avstrijo, je jasno. In tudi Avstriji je potrebno, da poneha spor. kajti drugače se zna zgoditi, da zasedejo ves srbski trg med tem nemška podjetja iz rajha. To ste dve dejstvi, ki jih ni mogoče tajiti in česar tudi nihče ne poskuša.

Vendar, če tudi je Srbija le majhna kraljevina, ne more nihče od nje tirjati, da pleše tako, kakor gode avstrijska vlada, Srbija je ponovno dala priliko za spravo, ali če Avstrija iz političnih vzrokov zavlačuje rešitev spora, tudi od srbske vlade nihče čudežev ne more zahtevati. Srbija je sklenila medtem z mnogimi državami ugodne trgovske pogodbe, njeni financielni položaj se vzlic sporu lahko imenuje ugoden. In priznati se mora nadalje, da je bilo postopanje Srbije v tem sporu vseskozi tako, da je našlo pri vseh drugih državah gorke simpatije.

Opozicija v srbski skupščini, kakor je nam drugače drago, s takimi, na senzacijo računajočimi, malo premišljenimi debatami ne škoduje samo sebi, ampak otežkoča tudi stališče prav iste vlade, katero graja, da še ni končala spora z Avstrijo.

Vlada in socialisti.

V nemškem državnem zboru sta si stala minule dni nasproti državni kancelar Bülow in vodja socialne demokracije Bebel. V triurnem govoru je slednji šibal postopanje in delovanje nemške vlade. Odgovarjal mu je kancelar takoj. Dejal je, da je prepričan, da izgube pri prihodnjih volitvah socialisti še več mandatov, ako stori meščanstvo svojo dolžnost. Ne pade samo Hamburg, ampak tudi Berolin.

Nova večina na Nemškem.

Katoliški centrum, na katega se je opirala do decembra l. l. nemška vlada, je prišel od tedaj, ko je skupno s socialno demokracijo preglasoval vladno zahtevo po naknadni dovolitvi okrog 40 miljonov K za afrikanske naselbine, v nemilost. Nemški državni zbor je bil razpuščen, a pri volitvah ni zgubil centrum niti enega poslanca.

Toda v zbornico je prišlo precej novih, liberalnih elementov, ki so za vladne načrte zelo vneti. V le-teh in starih konservativcih je našel nemški kancelar zdaj novo večino, s katero hoče glasom lastne izjave, vladati v bodoče proti — centrumu in proti socialni demokraciji.

V svojem govoru je jako ostro grajal katoliški centrum, češ, da je glasoval v mnogih okrajih s socialno demokracijo, samo, da je propadel vladi prijazni kandidat. Da ni pomagal socialistom pri volitvah centrum, bi bilo socialističnih poslancev v nemški zbornici komaj 2—3 tucate.

Ob tej priliki se je zahvaljeval kancelar grof Bülow tudi tistim škofom, ki so se bojevali proti politiki katoliškega centruma, s katero je le-ta podpiral v mnogih okrožjih socialno demokratične kandidate. Seveda te trditve v mnogem ne odgovarjajo istini.

Večina, na katero se meni vlada uspešno opirati, obstoji iz konzervativcev, narodnih liberalcev in svobodomiselne stranke.

Cerkveni spor v Franciji.

Že mesece se vleče na Francoskem spor med vlado in cerkveno gosposko. Ker nobena stran ne odneha od svojih zahtev, je pričakovati, da pride na Francoskem do popolne ločitve med vlado in duhovščino, tako, da vlada cerkve kratkomalo zapre in bodo morale cerkvene oblasti uvesti potem privatno službo božjo.

Cerkveni krogi v Vatikanu se pripravljajo tudi za ta slučaj. Kardinalni kolegij je imel štiriurno posvetovanje, kako bi bilo mogoče izvesti v tem slučaju skupno akcijo po celi duhovščini.

Obenem je poslal Vatikan pariškemu nadškofu nova naročila. Vsled tega je poklical nadškof podrejene mu škofe k sebi, da jim sporoči ta naročila.

V splošnem pa postaja ta cerkveni spor že dolgočasen.

Ločitev cerkve in države na Angleškem.

Vzgled na Francoskem je napravil ideji o ločitvi cerkve in države ugodneja tla, kakor so bila kdaj prej. Tako je sprejela te dni angleško poslanska zbornica s 198 glasovi proti 90 resolucijo, v kateri zagovarja ločitev angleške cerkve od države. (Kakor je znano, imajo Angleži od leta 1534, ko se je sprl tedanji kralj Henrik VIII s papežem, svojo vero, ki je nekako sredi med rimsko-katoliško in protestantovsko. Vsakokratni kralj je poglavar cerkve imenovana anglikanska — in škofov, ki so obenem prvi baroni v državi. Ta cerkev ima torej docela državni značaj, torej ima tudi država na njo velik vpliv. Tega se iznebiti, je namen gornje resolucije. V Franciji je bil namen ravno nasproten: iznebiti se cerkvenega vpliva na državo.)

Dnevne vesti

a) domače.

— **Klerikalna stranka** je na shodu svojih zaupnikov dne 28. t. m. postavila sledeče kandidate: dra. Šusteršiča za ljubljansko okolico, Šukljeta za Črnomelj-Metliko-Novomesto, dra. Kreka za Kamnik-Brdo, Povšeta za Litijo-Višnjo goro-Radeče, dra. Žitnika za Vipavo-Postojno-Lož-Senožeče-Ilirsko Bistrico, Demšarja za Kranj-Loka, Gostinčarja za Vrhniko-Logatec-Idrijo-Cerknico, Jakliča za Ribnico-Vel. Lašče-Žužemperk. Za Ljubljano (mesto) ter za Kostanjevico-Krško-Mokronog-Trebnje še niso postavili kandidatov. „Slovenec“ poroča, da je bilo na shodu 3000 udeležencev, „Slov. Narod“ pa, da jih je bilo 600. Mislimo, da najtočnejše zadenemo pravo število udeležencev, ako obe številki seštejemo, dobimo 3600, to pa delimo z 2, kar daje 1800.

— **G. Janko Staré**, c. kr davčni adjunkt v Krškem, kandidira za državni zbor krškega, kostanjeviškega, mokronoškega in trebanjskega okraja na sledeči program: Geslo: zboljšati gmotno stanje. 1. Država naj da malim posestnikom brezobrestna posojila za 15 let. Pokritje: država naj prevzame zavarovalnice. 2. Industrije manjka, vzrok slabih zaslužkov. Odpomoč: prepoved uvoza iz tujih držav, dalje je z industrijci na Češkem stopiti v dogovor. 3. Da se znižajo občinske doklade, naj občine dobijo izključno pravico imeti posojilnice, vse neobčinske naj se odpravijo. 4. Da se deželne doklade znižajo, naj dežela prevzame monopol na papir, šibice in notarijati naj pridejo v deželno upravo. 5. Da se okrajne doklade odpravijo, naj država prevzame šole, vse ceste, mostove itd. v svojo upravo. Pokritje stroškov pod točko 7., 8. in 6. 6. Upelje naj se davek na luksus. 7. Konventiranje drž. dolga v $3^1/_2$ ali $3^0/_0$ posojila. 8. Vojakom 2. ali 3. službenega leta, izvzemši konjenikom, naj se da dopust za čas od 1. aprila do 30. septembra vsakega leta v namen, da kmetovalcu pri delu pomagajo. Orožne vaje naj se ali odpravijo, ali pa prelože na zimo. S tem bi se milijone prihranilo (točka 5.). 9. Zboljšanje plač učiteljem in nižjim uradnikom. Pokritje: monopol na pivo in žganje. 10. Enaka, splošna in direktna volilna pravica za deželni zbor in občinski odbor. 11. Za uradnike in sploh vse uslužbence: službena pragmatika. 12. V verske zadeve se ne vmešavam, v narodnih zadevah se pridružim v slovensko korist. 13. Vsaka nadaljna želja se vpošteva! — Jutri, dne 3. t. m. napravi g. kandidat shod v Krškem.

— **Proti Slovencem.** Ko so dne 19. m. m. proslavljali slovenjebistriški Nemci svojo zmago pri volitvah v okr. zastop, so slovenske volilce, ki so se vračali mimo hotela Venhold na grd način izzivali. Zasmehovali so jih ter kričali svoj urnebesni „heil“. Istega dne zvečer je neznan zlikovec zalučal kamen v okno „Narodnega doma“; kamen je zdrobil dvojni šipi, ter priletel v sredo sobe med prestrašene goste. Vsled tega je šla prihodnji dan deputacija slovenskih županov, z gosp. Hojnikom na čelu, na magistrat, kjer so protokolarično izjavili, da zahtevajo od župana, za volitve v soboto, popolno jamstvo, da se jih obvaruje pred sličnimi insulti in dejanskimi napadi; če se jim to ne zagotovi, tedaj bodo zahtevali od okr. glavarstva, da se volitve vrše v kakem drugem kraju okraja. Energičen nastop slovenskih mož zasluži vso čast!

— **G. I. Lauter,** magistratni policijski svetnik nastopi svojo službo, dne 5. t. m.

— **„Akademija“.** Ponovno opozarjamo na zanimivo predavanje hrvatskega vseučiliščnega profesorja **dr. Antona Heinza o oblikah in življenju bakterij** (z demonstracijami), ki se vrši v Mestnem domu, danes zvečer ob 8. uri ter jutri (nedelja) popoldne ob 5. uri. Zanimivost predmeta gotovo privabi mnogo občinstva k predavanju.

— **Ljubljansko učiteljsko društvo** priredi v sredo, dne 6. marca, ob 8. zvečer v hotelu „Južni kolodvor“ društveni večer, ki bo pri njem predaval g. profesor Ivan Macher „o biološki metodi“. Gosti dobro došli!

— **Roditeljski večer** priredi učiteljski zbor I. mestne šole v Komenskega ulicah, v soboto, dne 9. marca, ob šestih zvečer v telovadnici. Predaval bo gospod učitelj L. Jelenc o temi: „Kriva vzgoja otrok je slabih časov mati“. Starši in prijatelji mladine dobro došli!

— **Osuševanje ljubljanskega barja.** Sedanji frančiškanski most v Ljubljani bo med osuševanjem razdrt in zgubi svoj podstavek. Kakor znano, bode struga potem ožja, a globočja. Levi breg Ljubljanice dobi od Kastnerja do mostu 2—3 metre širok nasip.

— **Naslov ravnatelja** je dobil Ivan Pezdič, nadučitelj na ljudski šoli v Kranju pravijo, da vsled svojega izbornega(!) delovanja v deželnem šolskem svetu. No, vlada že ve, koga odlikuje in — zakaj.

— **Štefan Vučetić,** polkovnik pri ljubljanskem pešpolku št. 27., je umrl. Bil je rojen Hrvat. Svojega slovanskega mišljenja ni nikdar zakrival. Priljubljen je bil tudi med priprostim moštvom. Pogreb, ki ga je vodil pravoslaven duhovnik in ki ga je spremljal ves polk, je vzbujal splošno pozornost.

— **V Šentrupertu** na Dolenjskem so baje našli rudo, v kateri je na 1000 kg zlata po 2 kg, srebra pa 5 kg. Če bo le res!

— **Na Kočevskem** bo, kakor kažejo vsa znamenja, za državnozborski mandat, hud volilni boj med knezom Auerspergom na eni, in klerikalnim kandidatom prof. Obergfölom na drugi strani. Prejkone zmaga, kakor povsod na Kranjskem klerikalni kandidat. Za nemške nacijonalce, ki so že računali na ta mandat, bo to bridko razočaranje, in že danes pravijo, da bi v državnem zboru nikdar ne bili glasovali za kočevski mandat, če bi bili vedeli, da pride ta mandat v klerikalne roke.

— **Šmartinsko-rogaško učiteljsko društvo** zboruje jutri, v nedeljo, dne 3. marca ob eni uri popoldne v Šmarju pri Jelšah v navadnih prostorih.

— **Pod voz je padel.** V ponedeljek je vozil posestnik Ignacij Smuk v Spodnjem Logu pri Konju v litijskem okraju hlode iz gozda na železniško postajo Sava. Pri tem mu je spodrsnilo, da je padel pod voz, čigar kolesa so mp skoraj docela zmečkala levo roko, da mu jo bodo morali najbrž odrezati.

— **Gornjegrajsko učiteljsko društvo** zboruje v nedeljo, dne 3. marca t. l. v Šmartnem točno ob 11. uri po sledečem sporedu: 1. Nagovor predsednika. 2. Zapisnik in dopisi. 3. O shodu v Gradcu. 4. Šolska zgodovina šmartinska, razpravlja g. Burdian. 5. Slovenska Šolska Matica in mi; poročilo g. Šijanca. 6. Slučajnosti. — Prijatelji učiteljstva in šolstva so kot gostje dobrodošli.

— **Gledališki večer v Litiji.** V nedeljo ob pol osmih zvečer prirede litijski diletantje v restavracijskih prostorih „Pri pošti“ dve šaloigri: „Neustrašenci“ in „Dva nasprotna značaja“.

— **„Akademija“**. Danes predava v Celju član „Akademije gosp. R. Pustoslemšek o svojem potovanju po Srbiji, Bolgariji in Turčiji.

— **Železnica Rogatec-Savska dolina.** V štajerskem deželnem zboru je dr. Link odgovoril na interpelacijo poslanca dr. Jankoviča glede železnice, ki bi morala vezati Rogatec s Savsko dolino. Izrazil je svoje simpatije nasproti temu projektu, a ob jednem povedal, da dežela radi prevelikih stroškov in neugodnega finančnega položaja začasno ne more prevzeti inicijative.

— **Županom v Rogatcu** je izvoljen zopet prejšni trdi Nemec Feršnik. Tudi oba občinska svetovalca sta pristna Nemca.

— **Slovenščina v Cirilovi tiskarni.** Štajerski klerikalci imajo v Mariboru svojo tiskarno. Ker je Maribor na tako eksponiranem mestu, bi bilo pričakovati, da izrabijo Slovenci vsako svoje podjetje za nekak bojni otočič sredi nemškega morja. Ali tem žal ni tako. Celjska Domovina ve poročati, da so uslužbenci v tej tiskarni z zelo majhnimi izjemami sami zagrizeni nemčurji. Kdor ne trobi v njihov rog, tega že zbadajo toliko časa, da mora ali zapustiti tiskarno ali pa končno prestopiti v njihov tabor. Slovenski uslužbenec je v tej tiskarni velik siromak. Zgodilo se je celo, da so ti zagrizenci prepovedali nekemu učeocu govoriti v tiskarni slovensko. — Gospodje, ki imajo pri tej tiskarni vodilno besedo, izdajajo tudi tednik „Slovenski gospdar“, ki vedno piše, kar se narodnostnih vprašanj tiče, tako radikalno, da nas je gorenja vest celo iznenadilo. — Toda nekaj podobnega je tudi v Mohorjevi tiskarni v Celovcu!!

— **Nemške uradnike na slovensko zemljo** — to je namera vseh javnih neslovenskih faktorjev. Vlada, zasebni podjetniki — vsi so si v tem edini. Tako poroča zopet zadnja „Domovina“, da je prestavljen postajenačelnik v Št. Jurju, v Grobelno. Govoril je slovenski, kadar je bila velika sila. Na njegovo mesto je prišel trd Nemec Jell, ki ne zna besede slovenski. Radovedni smo, kako se bo sporazumel s tukajšnjim ljudstvom, ki pa nemški ne zna.

— **Mlad požigalec.** 12letni Franc Tiček iz Št. Petra pri Mariboru je zažgal hlev svojemu gospodarju iz maščevanja. Obsojen je bil vsled svoje mladosti na štiri tedne ječe, potem ga pa oddado v poboljševalnico.

— **Mlad vagabund.** Na Ponikvo na Štajerskem se je pritepel devetletni učenec Ivan Mihelič iz Ljubljane, kateri je baje že šestnajstkrat pobegnil svojim roditeljem. Deček pravi, da se piše Sever in da je v Ljubljani služil ter ušel, ker so ga hlapci preveč pretepali. Pošljejo ga v „uradnem“ spremstvu v Ljubljano nazaj.

— **Vremenske nezgode.** Iz Kapele v ljutomerskem okraju na Štajerskem poročajo, da je proti koncu minulega meseca divjala tam strašna burja. Vihar je trl okna, razkrival strehe in eno stran strehe na zvoniku celo razdrl. Škoda je velika. V noči je začelo snežiti ter je do jutra padlo do 30 cm na debelo snega. Kmetje se boje za zimino, ker ni zemlja zmrznila pod snegom in je v ravninah zelo podlita. — Iz brežiškega okraja, zlasti iz rajhenburške okolice prihajajo pritožbe, da so setve vsled dolgo ležečega snega v veliki nevarnosti. Pšenica kljubuje še, a rž in ječmen sta večinoma že uničena. — Podobno se pritožujejo tudi okoličani Celja.

— **Oporoka beraca.** V celjski bolnišnici je umrl minoli teden 71letni Jožef Mlakar, ki je splošno veljal za beračа; ni imel namreč nobenega stanovanja in je navadno spal v nekem hlevu. Po njegovi smrti so pa našli 8800 K denarja. Zapustil je oporoko, v kateri deli svoj denar. Med drugimi je tudi dobil majhno vsoto hlapec, ki ga je pustil spati v hlevu.

— **Požar v kaplaniji.** V Cirkovcah pri Pragarskem je nastal ogenj v kaplaniji in napravil mnogo škode na obleki perilu, knjigah in pohištvu. Ker je v mali sobici vse natlačeno, druge sobe pa ni, začelo je goreti pri stari razpokani peči, kjer so domači zakurili med večerjo. Ko se je kaplan podal od večerje v svoje stanovanje, rešiti je mogel edino svojega psa, ki je na hodniku takoj skočil na noge, akoravno je bil prej vsled strašnega dima popolnoma omamljen in brez življenja. Domači in sosedje so ogenj z vodo in snegom kmalu pogasili, sicer bi še zgorelo nekaj denarja, vsaj vroče je bilo dovolj, ker so popokale vse šipe na podobah.

— **Pogorela je** v Budini pri Ptuju hiša posestnika Winklerja z gospodarskimi poslopji vred. Rešili so le živino. Ogenj je nastal v gospodar. poslopjih na doslej neznan način.

— **Vojaški dezerter prijet.** Nevarnega tatu so prijeli v ponedeljek v Mariboru v osebi dezerterja Ludovik Smoleta, ki je zbežal dne 10. januarja iz graškega garnizijskega zapora. Iskali so ga ves čas zastonj.

— **Samoumor žene.** Prerezala si je vrat soproga bivšega poštarja na Slatini in svakinja deželnega šolskega nadzornika za Štajersko, Ana Končnik v Volšpergu na Koroškem.

— **Velik požar** je uničil dne 23. februarja zvečer gospodarsko poslopje Jož. Kromžarja v Legnu. Gospodar z ženo in starejšim sinom je bil na sejmu v Slovenjem gradcu. Sosodje pa niso mogli vsled velikega snega prihiteti na pomoč, zato je poslopje zgorelo do tal, ž njimi pa tudi vsi pridelki, 30 ovc, 9 koz, 5 svinj in mnogo kuretine. Škoda je veliko večja, kakor zavarovalna vsota.

— **Iz Podkloštra na Koroškem.** V nedeljo se je vršil v Podkloštru slovenski volilni shod, na katerem je govoril dr. Brejc. Nemški listi poročajo, da se je šlo za nastavitev slovenskega kandidata. Na shodu je bilo več duhovnikov in laikov iz Ziljske in Kanalske doline. Nemci kandidirajo tu dra. Waldnerja, ki je imel v nedeljo Podkloštrom svoj volilni shod.

— **Nov slovenski odvetnik na Koroškem.** V Celovcu se je naselil odvetnik gosp. dr. Ferdinand Müller, koroški rojak. To je velikega pomena za narodnostno življenje na Koroškem. Jezikovnega vprašanja, zlasti pred sodišči, čaka nova rešitev. Doslej so dra. Brejca, največkrat zavračali, češ, da ima nasprotnika Nemca, da je torej njegova dolžnost, ki zna tudi nemški, da govori pred sodiščem nemški. Kak izgovor bodo našli sedaj, ko si bosta stala nasproti dva slovenska odvetnika?

— **Na Koroško!** Slovensko narodno radikalno dijaštvo priredi bojda v prihodnjih velikih počitnicah svoj II. sestanek na Koroškem v Ziljski dolini. Kakor slišimo, priredijo tudi katoliško-narodni dijaki sestanek v tožnem Korotanu in otvorijo veliko ljudsko knjižnico.

Knjigo o koroških Slovencih. V Beljaku se je osnoval odsek za narodopis koroških Slovencev, ki so ga osnovali mladi rodoljubi, kand. prof. dr. Mihajlo Rostohar in stud. med. Slavko Slamnik. Izdati mislijo knjigo o koroških Slovencih, katero željno pričakujemo. Posebno bi temu priporočali Slovence v Ziljski dolini, kjer bodo našli mnogo zanimivosti.

— **K volilnemu gibanju na Koroškem.** V velikovškem okraju kandidira poleg pivovarnarja Nageleja tudi še klobučar Gratzhofer, ki ponuja na sejmih svoje „kvobčiče“ kaj rad slovenskim kmetom. Kandidira tudi socijalni demokrat. In Slovenci? — Zaupni možje občine Blato pri Pliberku so izrekli dež. poslancu popolno zaupanje ter ga prosili, naj prevzame kandidaturo za državni zbor.

— **Na južnem kolodvoru v Beljaku** je skočil s tira stroj brzovlaka, ki je prišel iz Pontablja. S seboj je potegnil še tri vozove, vendar se nesreče ni nobene prigodilo.

— **Zabavno, podporno in izobraževalno društvo „Zvezda“ na Dunaju,** XVIII., Herbeckstrasse štev. 96, priredi v nedeljo, dne 3. sušca 1907., v dvorani E. Schwarz (prej Matalloni, I. Auerspergstrasse 6, (oziroma I. Doblhofgasse štev. 9), zabavni večer. Začetek točno ob sedmi uri zvečer. Vstopnina za ude 20 v, za neude 40 v. za obitelji 60 v. Prijatelji društva dobro došli!

— **Praksa.** Piše se nam iz Ljubljane: Pred par dnevi obiskati sem hotel nanovo nastavljenega zdravnika, ki se je po mestu opetovano bahal, koliko da ima že pacijentov. Slučajno ga ni bilo doma, odpotoval je v neki politični zadevi. Na moje vprašanje, kedaj ga lahko samega dobim doma, odgovori mi strežnica; „Kar v ordinacijski uri pridite k njemu, takrat je vedno sam“.

b) tuje.

* **Tatvina demantov.** Draguljar Schiff iz Pariza je prišel v Nizzo, da proda ondotnim bogatašem svoje demante. Mimo grede stopi na pošto, kjer piše svoji rodbini brzojavno poročilo. Sedečemu pri pisalni mizi mu izmakne neznan človek usnjeno torbico, v kateri je imel Schiff demantov za nad 700.000 frankov. Schiffa je tatvina tako prevzela, da je nevarno obolel; zavarovan je bil proti tatvini za 300.000 frankov. Schiff je imel svojo torbo vedno priklenjeno na jekleni verigi za svojo zapestnico, samo tega dne je slučajno opustil svojo previdnost.

* **Samomor tovarnarja.** V moskavskih ječah se je obesil tovarnar Šmid, ki je izgubil ob času zadnjega ustanka v Moskvi vse svoje premoženje. Vojaki generala Mina so mu namreč razdejali tovarno in pobrali vse imetje. Šmid je bil obdolžen, da je v zvezi z revolucionarji in vržen v ječo, dasi je slavni pisatelj Maksim Gorkij dokazoval v odprtem pismu na list „Times“ popolno nedolžnost Šmidovo. vendar ga niso izpustile oblasti iz ječe. Nesrečni tovarnar si je zdaj iz obupa končal življenje.

* **Dogodki v belgradski trdnjavi.** V posadki srbskega mesta Kragujevac je bila odkrita lani zarota nekaterih častnikov in podčastnikov. Hoteli so se polastiti najprej oblasti v Kragujevacu in marširati potem nad Belgrad. Zarotniki pa so bili izdani in obsojeni v težko ječo od 2—20 let. (Težko obsojenci imajo v Srbiji na rokah in nogah okove v teži 20 kg.) Preden so jih odpeljali v ječo, so jih postavili vpričo mnogega vojaštva na veliko dvorišče notranje trdnjave v Belgradu, kjer so jim potrgali vsa znamenja vojaškega dostojanstva. Oficirjem so potrgali našive oficirji; podčastnikom podčastniki. K temu žalostnemu prizoru ni imel izmed civilistov nihče pristop, tudi ne časnikarski poročevalci. Ravno tako se skrivnostno varujejo vse podrobnosti obravnave proti zarotnikom.

* **Hrabro posadko** potopljene ladje „Imperatrix“ hvalijo vsi svetovni listi. Moštvo je skrbelo v prvi vrsti za potnike, kapitan je zapustil ladjo kot zadnji. Omenjamo naj še, da je bilo to moštvo iz hrvatskega in slovenskega Primorja. Eden ponesrečenih mornarjev je bil neki Slovenec iz Kamnika. — Pri tej priliki se nehote spominjamo obnašanja amerikanskih mornarjev, ko se je potopila neka amerikanska ladja. Mornarji so pehali potnike naravnost v morje in skrbeli le za-se. — Seveda omenja le malokateri list, da je bilo to hrabro Lloydovo moštvo slovansko. Le dunajska „Arbeiter Zeitung“, glasilo sucialno demokratične stranke, je to brez drugega povdarila.

Prosveta.

Ivan Cankar: Martin Kačur. (Nadaljevanje). Žalostna je bila ta vas Blatni dol, kamor se je preselil ali preseliti moral Martin Karčur. Blato se je prelivalo po širokih jezerih in solnca ni bilo nikoli.

Ni ga bilo solnca na nebu in ni ga bilo v vasi; in zato tudi ni moglo najti poti v Martina Kačurja zapuščeno srce. Župnik se je davno pokmetil; živečega v Blatnem dolu prestvarilo je življenje iz nekedaj za srečo in prosveto svojega naroda navdušenega svečenika, v nepristopnega, odurnega starca, ki je absolutistično vladal podanike svoje fare, na pol poživinjene, od vsega sveta odločene pozabljene kmete. Kdor prideš v Blatni dol, takoj se prilagodi njegovim razmeram in odreci se vsemu svetu — sicer si izgubljen! Ni bil slab človek ta župnik, a življenje ga je naredilo trdega in nadelo ga s potrebno razkavo skorjo, sicer bi trajno ne mogel prenašati te moreče, psiljične klime, ki je vladala od vekov vekov v Blatnem dolu. „Misli, knjige, to napravi človeka nezadovoljenega; slabotnega in bolnega ga napravi. Ampak če delate na polju, če se ukvarjate z živino, vas ne nadlegujejo prav nobene misli in visoko starost dosežete . . .“ Tako slove njegova filozofija. Narodno delo zdi se župniku odveč in nespametno: „Nikar se ne ukvarjajte z narodom! On ve najbolje sam, kaj je zanj: jé, pije, pogine — kaj še drugega? Samo tisti ljudje se ukvarjajo z narodom, ki so se mu izneverili. Sami so drugačni, tuji, pa mislijo, da mora biti tudi narod drugačen! — Jaz glejte, jaz sem se uživel vanj in živim z njim že dvajset let in čez, pa ne verjamem čisto nič, da bi se mu hotelo iz tega gnoja v kakšne višave. Naj ostane, kjer je! Kobilica na polje, brencelj na konja, muha pa v krčmo!“

Pobit in nesrečen poslovil se je Martin Kačur od župnika, ter ni vedel kam naj se obrne. Izbe ga je bilo strah, ulice so bile puste in žalostne, goli, blatni hribi so dremali nad kotlom — nikamor niso mogle oči in tudi srce ni moglo nikamor. Omejeni in domišljavi župan, kakor tudi pretkani lokavi občinski pisar, nekaka srebrnožličarska ekzistenca, so se mu studili do grla. Krenil je v gostilno, ter zagledal ondi kot natakarico svojo znanko od zadnje nedeljske službe božje.

Da, tam jo je zagledal, njo bujnoraslega dekleta z rdečo židano ruto na glavi, v svetli rdeči jopi in zelenem krilu. Iz njenega obraza je kipelo sočno življenje in komaj da se je poznala senca Blatnega dola na prepolnih, nekoliko osornih ustnicah in na njenih mirnih, rjavih, brezizraznih očeh.“ Mirne in brezizrazne so bile njene oči — oči bujnorazvite, lepovzrastle — živali.

Kipela je življenja, ta prirodna lepa žival, in nečimernost je prešerno kraljevala v plitvi njeni duši, ki sieer ni mogla v omejenosti svoji razumeti besedi, katere je Kačurju narekovala kri in jih je okitil nevede spomin nekdanjih dni z lepoto komaj prebolele ljubezni — ki pa je vendar instinktivno radostila se nad njimi, kakor otrok ob glasih šumeče godbe.

In ker je ona kipela življenja, zavrela je tudi njemu kri, in šel je in je grešil!

Pust in blaten je bil ta Blatni dol, in sokriv je bil njegovega greha; a sedaj, so zavile „težke ponočne sence ves Blatni dol in njega . . .“

Iz teh sanj in teh nemirnih noči so ga vzbudili in postavili takoj v vso umazano resnost življenja blagi sorodniki njegovega dekleta. Hudobna teta in pijani stric našla sta s čudovito hitrostjo, kako pride tudi v še tako zamotanih odnošajih verziran poštenjak v tujih nesrečah do skoraj ugrabljenega profita. Tudi ta zakonska dvojica je vedela sesti pravočasno na vzvišeni stolec licemerske morale, ter napravila Kačurju in njegovi nevesti, svoji rejenki Tončki, kratek, a glasen proces, katerega stroške je bilo poravnati zaročencema s popustom vse dote in bale.

Potem pa se je pričel vršiti v Kačurju tisti bolesten psihičen proces, ki se je razjasnil v poročni noči, in končal ob koncu njegovih dni. Preponosen, prepošten — in oboje je znak slabičev! — je vedel, da ne more več nazaj. Ni si delal uporov, da ga čakajo nebesa; a zbral je vse svoje moči in brez vseh izgovor in brez vse tolažbe je svoji

nevesti dejal: „Zaklel sem se, da te ne izpustim, da ostanem pri tebi zmerom, ker sem prišel prvi večer, prvo noč! Jaz vem, da je nekaj med nama — sam komaj razumem, kaj — kakor senca, kakor jarek. Ampak to mislim, Tončka, da bova jarek že prestopila, če se bova držala trdno za roko... Saj ne govoriva poslednjikrat... Bog s teboj!“

Ponosno in upapolno je govoril in si delal pogum; a bile so besede, srce njegovo pa jo na tihem ihtelo. Ihtelo je in trepetalo, in vedelo je, zakaj ga je strah...

In celo pokmečeni župnik ni bil niti trenetek na nejasnem, kako ima presoditi situacija. Kačur ni bil zaljubljen, a bil je vendar slep; in poštenje je bilo, ki ga je spravilo ob luč oči. „Pa še tisto misli vzeti“, rohnel je župnik — „tisto žensko, ki ne hodi v cerkev molit, temveč razkazovat svojo prsatost in svojo cukreno maškaro!“

S temi besedami jo je oznanil neizbirčen kakor je bil, ali ne kratkoviden. Ni je bilo drugega kakor kri in cunja.

Poišče si Ferjana, katerega smatra za relativno še najbolj poštenega človeka. Ferjan glosira na svoj trpek način duševne viharje Kačurjeve, a njega samega kakor že tudi uklonjenega in razdrajenega podreti ne more. „Nisem se odpovedal sebi in svojim ciljem“, odgovarja ojunačen zopet Kačur, „ničesar nisem zatajil, ničesar zamudil.“

„.... Bodi, kakor je božja volja! — Ali slabo ali dobro: sam sem si napravil! Le toliko je gotovo, da kakor živina ne bom živel; ne zato, ker ne maram, temveč ker ne morem.“

S tem izrekom je prišel Kačur v spozavanju samega sebe mnogo naprej. V tem se je ločil od drugih ljudi, da on ni mogel, kjer so drugi mogli — in to je tragična „krivda“ njegova, če se potem sploh še o zaslugah in krivdah govoriti da.

V jutro sta se ločila s Ferjanom.

„Ti si že šel tisto žalostno pot, jaz pa je ne nastopim nikoli!“ je mislil Kačur.

„Jaz sem že šel svojo žalostno pot, tudi ti jo boš nastopil!“ je mislil Ferjan.

Potem pa so prišli tudi za Kačurja muke polni dnevi priprav za svatbo. S Tončko sta govorila „malo, hladno in zlovoljno“. In kar ga je zdramilo, je bila „prejšnja strast“.

Ozlovoljen, potrt in žalosten preživljal je Kačur tiste gnusne, zoperne dni. Tončko so saj vedrile svatbene priprave. „Lica so ji gorela, in njene ustnice so se smehljale.“ Kačur jo je opazoval in spoznaval revno dušo njeno. Šivilja jo je razveselila! Njene misli so kakor tobakov pepel na mizi — pihneš, in nikjer ga ni. Tam je tista žida — zdaj ni nikjer več: ne preteklosti ne prihodnosti!“ Tudi velik nezadovoljnež je bil ta Martin Kačur: iskati bi moral dolgo, da bi ne našel — Tončk!

Konečno je napočil poročni dan. Kačur ga je preživel kakor v polsnu; ležalo je na njem, kakor mora. Ni ga brigala župnikova trdosrčnost, ne surovo roganje pijanih fantinov, in poslušal ni ne Ferjanovih napitnic, ne obligatnih robatih svatbenih pripovedk. Konečno je v par besedah napol ubit napil starešini in svatom. Gnus in stud nad pijano družbo in samim seboj ga je premagal; z upadlim, bledim obrazom se je nagnil k Ferjanu in jecal:

— „Zdaj še-le vem, prijatelj...“

— „Kaj več?“

— „Da sem se ubil! Da sem si sam položil zanko, sam jo zategnil!“

Šel je in nobeden svat ga ni videl. V njegovo samotno izbo pa so prodirali pijani glasovi svatov, ki so peli vesele kvante. Razločil je med njimi glas Ferjanov in glas svoje žene. In Ferjan je vpil: Kaj že spiš falot? Na večer svoje poroke spi in pusti ženo na cesti!“ — — —

Tako jo končala ta veselo-žalostna svatba Kačurjeva.

(Sledi.)

Simon Gregorčičeva javna knjižnica in čitalnica v Ljubljani je dobila svoje zavetišče na Kongresnem trgu v prostorih, kjer je bilo svoječasno nastanjeno uredništvo „Slov. Naroda“. S tem je postalo gotovo, da pričneta knjižnica in čitalnica poslovati pričetkom majnika t. l.

Brez vsakega pouka je bilo na Kranjskem v šolskem letu 1904/5 3989 šoloobveznih otrok, to so 4 odstotki vseh otrok, ki so dolžni pohajati v šolo. Ako računamo povprečno 100 otrok na eno šolo, tedaj bi bilo treba 39 šol, da vzprejmo sirote, ki nimajo prilike učiti in izobrazovati se za življenje. Žalostno dejstvo je in prva skrb merodajnih mož bi bila, da zbrišejo ta madež Kranjske dežele. Naj bi deželni šolski svet tukaj zastavil svoje delo, pri tem se pa manje brigal za brezpotrebne personalije.

Gospodarstvo.

Zakon o starostnem zavarovanju zasebnih (privatnih) uslužbencev. O tem zakonu je v nedeljo v Ljubljani zboroval javen shod. Prvi poročevalec g. S. Škrbinc nam je podal verno sliko o postanku tega zakona. Pri vseh nedostatkih in pomanjkljivostih zakona moramo biti zadovoljni, da je bilo sploh mogoče od vlade doseči zakon te vsebine. S tem je vlada odprla pot, po kateri nam je hoditi ne samo, da dosežemo izboljšanje sadanjega zakona, ampak da to zavarovanje razširimo tudi na druge delavske sloje. Mislimo pri tem na zavarovanje poslov v mestih, zavarovanje obrtnih delavcev, zlasti pa tudi še zavarovanje kmetskih delavcev za starost in za primer onemoglosti.

Javen shod je vzprejel rezolucijo, da je ustanoviti za deželo Kranjsko lastno deželno mesto s sedežem v Ljubljani. To resolucijo je priporočal g. dr. Fran Windischer, kojega zanimiva ter burnim odobravanjem vzprejeta izvajanja priobčujemo o tem v celoti.

G. poročevalec je govoril nekako tako-le:

Iz govora čestitega g. predgovornika ste povzeli, kakšne so meritorne določbe zakona o starostnem zavarovanju zasebnih uslužbencev. Meni je govoriti najprvo o tem, kako se izvede zakon penzijskem zavarovanju in komu bo poverjena uprava starostnega zavarovanja. Potem pa mi bo izpregovoriti o zahtevah, ki jih imamo staviti spričo interesov naše dežele glede ustanovitve zavarovalnih zavodov.

Glavni organ in nositelj zavarovanja privatnih uslužbencev bode penzijski zavod, ki se osnuje na Dunaju. Temu penzijskemu zavodu ter deželnim mestom, ki jih bo osnovati po posameznih kronovinah, pripade izvedba penzijskega zavarovanju. Dasi bode upravna centrala na Dunaju, preostane deželnim mestom, ki so nekake podružnice osrednjega zavoda, važen in obsežen delokrog. Deželnim mestom je pridržano za okraj tekoče blagajnično poslovanje, zagotovljeni so jim posli tekoče uprave tako: sprejemanje in nadziranje priglasitev zavarovalcev, voditev katastra zavarovalcev, podpisovanje in pobiranje premij, sprejemanje oglašenih zahtev zavarovalcev, nadzorstvo oseb, ki vživajo rente, odtegnitev rent vsled sklepa rentne komisije.

Deželna mesta imajo po svojih delegatih vpliv na vodstvo centralnega zavoda ter na nalaganje zbranih glavnic. Nalaganje glavnic, ki se zbero tekom let s plačevanjem premij, pripada sicer centralnemu zavodu, ki pa se mora ozirati v tem poslovanju na predloge deželnih mest. Poglavitna važnost deželnih mest pa obstaja v tem, da jim gre pravica, voliti iz svojega odbora rentno komisijo, ki odloča o izplačilu rent in pripadlih zgojevalnih zneskov.

Upravo centralnega penzijskega zavoda in deželnih mest polaga zakon v roke zavarovalcev in njih delodajalcev. Interesentom samim bode upravljati zavarovalne zavode po organih, ki jih volijo iz svoje srede zavarovanci in njih službodajalci. Samouprava, ki jo zagotavlja zakon prizadetim krogom, je utesnjena le v toliko, da imenuje predsednika zavarovalnega zavoda na Dunaju in načelnike deželnih mest vlada, kateri gre tudi nadzorstvo vsega poslovanja.

Katere upravne organe bode imel centralni penzijski zavod na Dunaju, in katere deželna mesta?

Penzijski zavod na Dunaju bode imal dva upravna organa: občni zbor in načelstvo. Na občni zbor, ki je vrhovna instanca cele uprave, prihajajo delegati, katere bo voliti odborom deželnih mest iz vrst svojih članov. Člani so pa delodajalci in delojemalci. Polovica delegatov mora, biti voljena iz kroga službodajalcev, polovica iz kroga uslužbencev. Vsako deželno mesto ima pravico, do najmanj dveh delegatov na občni zbor penzijskega zavoda. Nadaljno število zavisi od števila članov, ki pripadajo posameznim deželnim mestom. Občni zbor voli iz kroga celokupnega članstva načelstvo, ki obstoji iz 20 članov, razdeljenih na obe kategoriji članov. Načelstvu načeluje predsednik, ki ga imenuje notranji minister.

Upravo deželnih mest polaga zakon v roki dvem glavnim organom: glavnemu zboru in odboru. Glavni zbor tvorijo delegati, ki jih izvolijo člani posameznih okrajev deželnih mest. Število delegatev na glavni zbor znaša najmanj 30, od teh voli polovico skupina delodajalcev, polovico skupina uslužbencev. Glavni zbor voli iz kroga članov, pripadajočih dotičnemu deželnemu mestu odbor 10 članov, katerih polovico je vzeti iz kroga delodajalcev, polovico iz kroga uslužbencev. Odbor deželnega mesta je organ, ki vodi redne posle. Načeluje mu načelnik, ki ga imenuje vlada po predlogu deželnega odbora. Odbori deželnih mest so važni organi; poleg tekočih poslov imajo pravico voliti delegate na občni zbor centralnega zavoda, imajo pa tudi pravico voliti iz svoje srede takozvano rentno komisijo. Rentna komisija bo poklicana razsojati o zahtevah članov iz njih zaostalih, da se jim pripoznajo rente, odnosno vzgojevalni prispevki. Rentna komisija sklepa o prisoditvi in odklonitvi rent konečno, če je sklep soglasen, sicer je konečna odločitev pridržana načelstvu centralnega zavoda na Dunaju.

Ko smo tako videli, kakšna bode uprava penziskega zavarovanja in kateri organi centralnega zavoda ter deželnih mest bodo vodili upravo, prestopam k vprašanju, v katerih kronovinah se osnujejo deželna mesta? Zakon postavlja za vodilo, da je praviloma v vsaki kronovini osnovati posebno deželno mesto, vendar pa dopušča, da se ustanovi v eni kronovini tudi po več deželnih mest ali pa da se za več kronovin ustanovi skupno deželno mesto. Odločila o tem bode vlada, zakon pravi le, da je pri tem postopati po primernosti „nach Massgabe der Zweckmässigkeit“.

Tako pa, velecenjeni zborovalci, smo namerili na vprašanje, ki je dalo povod, da se je sklical današnji javni shod.

Na dlani leži, da se bode v velikih kronovinah, kjer bode znatno število članov, mislilo na osnovo več deželnih mest, za manjše kronovine pa je računati na to, da se jih združi po več skupaj in ustanovi za nje skupno deželno mesto. Število članov penzijskega zavoda na Kranjskem ne bode posebno veliko na vsak način ne tako veliko, da bi bila ustanovitev posebnega deželnega mesta na Kranjskem popolnoma zagotovljena in bi mogli z mirnim srcem čakati odločitev osrednje vlade. To dejstvo na eni strani, na drugi pa okolnost, da vlada le prerada ubira stara pota, upravičuje sodbo, da se utegne kranjsko deželo pridružiti glede penzijskega zavarovanja kaki sosedni kronovini prav tako, kakor se je žalibog zgodilo svoj čas glede delavskega zavarovanja.

To pa, velecenjena gospoda, se nikakor ne sme zgoditi. Naša zahteva mora biti, da se napravi za deželo kranjsko lastno deželno mesto s sedežem v Ljubljani. Penzijsko zavarovanje zasebnih uslužbencev je zagotovljeno. Dognana stvar je, da se zavarovanje izvrši; tudi je že določeno, katere glavne vrste uslužbencev je privzeti v penzijsko zavarovanje. Za to gre sedaj, da dobimo svoje deželno mesto, da pride uprava deželnega zavoda v roke naših interesentov, da se našim interesentom varuje odločujoč vpliv na vodstvo deželnega mesta ter posredno na vodstvo centralnega zavoda na Dunaju.

Penzijsko zavarovanje naloži prizadetim krogom veliko breme. Znatne zneske bode prispevati za to novo stroko socialne preskrbe. Zato pa je tem bolj opravičeno, da si zavarujemo upravljanje denarjev, ki jih bodo plačeveti prizadetim krogom v naši deželi, in izvrševanje vseh poslov, ki jih zakon odkazuje deželnim mestom.

Velecenjeni zborovalci! Iz izvajanj v pričetku mojega poročila ste povzeli uredbo zavodov, katerim bo upravljati penzijsko zavarovanje, videli ste, kako važen je lasten delokrog deželnih mest in kako pomembno je njih sodelovanje pri upravi centralnega zavoda.

Ne more nam biti zategadelj eno, ali dobimo deželno mesto ali pa se priklopi krog naših udeležencev deželnemu mestu, ki se ustanovi kot skupna institucija za več kronovin. Le v primeru, da se ustanovi za deželo kranjsko poseben zavod, nam je dano jamstvo, da pridejo interesentje v naši deželi do veljave in vpliva. V drugem primeru pa je z vso gotovostjo računati s tem, da bodo zavarovanci in njih službodajalci v naši deželi pri volitvah majorizirani po onih v drugih deželah, da jim ne bo moč spraviti pri volitvah v upravne organe svojih zaupnikov. Potisnjeni v kot, bi naši interesentje prinašali leto za letom velike in ogromne žrtve, plačevali bi in prispevali vso upravo, vse odločevanje v izplačevanju rent, o nalaganju glavnic pa bi imeli drugi v rokah.

Preslabe in tudi prebritke izkušnje imamo pri delavskem zavarovanju zoper nezgode, da bi smeli in mogli mirno pričakovati, kako bode osrednja vlada tolmačila zakon in kakšno ureditev bo smatrala za primerno. Dasi je do termina, ko stopi v veljavnost zakon o penzijskem zavarovanju še malone dve leti, je bilo spričo važnosti vprašanja in spričo številnih priprav, ki so potrebne za izvedbo tega zakona, že sedaj umestno, da smo pokazali svoje zanimanje in svojo čuječnost.

V zavesti, da gre pri ureditvi upravnih zavodov za vitalne gospodarske interese prizadetih krogov, smo se sešli danes, da se izrečemo odločno in brezpogojno za ustanovitev lastnega deželnega mesta v deželi kranjski, da z vso odločnostjo zahtevamo napravo takega zavoda v naši deželi. Solidarno postopanje vseh prizadetih organizacij in vdeležba današnjega shoda, je najboljši dokaz zato, da smo glede te zahteve vsi brez razlike edini, da nas vse izpolnjuje zavest, da bode le z osnovo posebnega deželnega mesta v deželi Kranjski s sedežem v Ljubljani ustreženo opravičenim interesom onih slojev, ki so prizadeti po penzijskem zavarovanju. Pričakujemo pa tudi, da bodo vsa merodajna zastopstva v deželi vedela ceniti važnost posebnega deželnega mesta za deželo Kranjsko in se tudi s svoje strani zavzela z vso vnemo zato, da prodremo s svojo pravično zahtevo.

Sklepam ter vas, cenjeni zborovalci, da sprejmete resolucijo, ki se bode predlagala.

Kurzi ruskih papirjev padajo nenavadno hitro, na vseh borzah. Vzrok: zmaga opozicije pri volitvah nad vladnimi strankami. Zlasti izgubljajo vrednost papirji zadnjega ruskega posojila, ki jih je kupilo — kolikor je nam znano — nekaj tudi neko slovensko denarno podjetje. Na dunajski borzi je notirala minuli teden ruska renta okrog 84 %; izdana je bila za 83 ½; pri subskriciji je znašal kurz 88 %, narastel na 90 %, a danes je komaj še 84 % in utegne še rapidno padati. Finančni krogi se namreč boje, da bo druga duma razpuščena, in ker potem ne bo mogoče najeti novega posojila, je samo en izhod za

ruske denarne zadrege: krah. — Kurzi padajo znatno tudi v Parizu in Londonu.

Hranilnica pri Sv. Štefanu na Zili (Koroško) je imela lani skoro tretjino milijona prometa. Dobiček je znašal koncem leta 1906. 1763 K. Rezervni fond znaša 9700 K. Stanje hranilnih vlog 374.870 K. Vsega vkup ima hranilnica 611 vložnih knjižic.

Avtomobilne železnice v Italiji. Italijansko ministrstvo za železnice nagradi vsa italijanska avtomobilna društva, ki bodo na avtomobilnih progah vozila osebe in blago. Ta inicijativa je dobro uspela. Že sedaj je 120 prošenj za koncesijo, à za 6000 km dolge avtomobilne proge. Izplačati bi morala vlada nagrad v znesku 2,400.000 lir, ako bi hotela v obzir vzeti vse koncesije. Toda bodoči proračun dovoljuje za te koncesije le 100.000 lir, a naknadno bo zbornica dovolila še 300.000 lir.

Nova železnica na Koroškem. „Domoljub“ poroča, da se poteguje trška občina Greffen za železnico, ki bi šla iz Eibiswalda, Št. Ožbolta, Spod. Dravograda, Št. Pavla do Celovca.

Telefonsko omrežje po Gorenjskem je že dolgo časa na dnevnem redu. Razpenjalo bi se do Trbiža s stranskima progama do Bleda in Tržiča. Ker pa je občina Trbiž izjavila, da ji ni na tem, da dobi telefon, se potegujejo interesenti, da bi se izpeljalo omrežje vsaj do Belepeči. Trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani se poteguje, da bi se izpeljal telefon tudi od Jesenic preko Rožne doline do Celovca. Ker je poštno in brzojavno ravnateljstvo v Trstu naročilo sestavo gradbenega računa, je upati, da bo rešeno telefonsko vprašanje za Gorenjsko čimprej, in kolikor mogoče ugodno za interesirane kroge.

Avstrijske železnice l. 1906. Po poročilu železniškega ministrstva je bilo lani na vseh avstrijskih glavnih in lokalnih progah prepeljanih 190.629 milijonov potnikov, in so znašali prejemki zato 194.629 milijonov K (za 12.238 milijonov več, kakor leta 1905). Blaga se je prepeljalo 129.428 milijonov ton za 559.355 milijonov K (več 35.062 milijonov kot leto prej). Skupni prejemki znašajo torej 753.894 milijonov K, in so torej za 47.3 milijonov K večji, kot predlanski. Skupna dolžina vseh avstrijskih železnic je znašala lani 21.279 km (zrastla je lani za 444 km). Gmotni uspeh je razmeroma najbolj narastel pri Ljubno-Vordernbergski železnici (gorenji Štajer), Kaschau-Oderbergški, avstrijski progi, itd. Znižali so se prejemki pri češki severni železnici za 0·4 %.

Električna gonilna moč za nove državne alpske železnice. Kakor znano, je bila postavljena v letošnji državni proračun še precej znatna vsota za preiskovanja in proučevanja, ako bi se ne dala uvesti na novih državnih alpskih železnicah električna gonilna moč. V ta namen se odpošljejo v bližnjem času inženirji na razne strani. Za bohinjsko železnico se bode preiskovala vodna moč Soče med Kobaridom in Bovcem.

Dobava železa. Lansko leto je znašala produkcija železa po poročilu Newyorške kovinske borze 58.73 milijonov ton (tona = 2240 angleških funtov) proti 53.88 milijonom ton leta 1905. Največ železa je prioobila Amerika, namreč 25.4 milijonov ton, njej sledi Nemčija, 12 milijonov ton, Anglija 10.1 milijonov ton. Na sedmem mestu stoji Avstro-Ogrska s produkcijo 1.8 milijonov ton, proti 1.5 milijona predlani.

„Jadranska banka“ v Trstu izkazuje za leto 1906. čistega dobička 97.165·66 K, kar pomenja, da se v „Jadranski banki“ založeni kapital obrestuje z 9.7 %. To je vspeh, na katerem je iskreno čestitati največjemu slovanskemu zavodu te vrste na slovanskem jugu.

Alpske hotele ob novi železnici namerava graditi angleško-avstrijska družba in je zato že podpisanih 16 milijonov K. Dne 16. t. m. je zborovala v železniškem ministrstvu družba interesentov in vladnih odposlancev ter izvolila ožji odbor, ki naj izdela načrt delovanja družbe in stavi zahteve, kako naj podpira država in dežele delovanje sindikata. Ker je v interesu države, da se povzdigne tujski promet, bo gotovo država kolikor mogoče podpirala podjetje. Najlepši del proge teče po slovenskih tleh, interesovani smo torej gotovo tudi mi. Samo če ne bomo pazni in šli z duhom in tekom časa naprej, nam bodo tujci zopet odvzeli ves, če ne pa vsaj boljši kruh. Zato podjetni Slovenci ne zaspite prave ure in glejte, da dobite vsaj dostojen delež iz tega najmodernejšega vira dohodkov.

Napredek živinoreje na Pruskem. Pruska statistična uprava je izdala zelo zanimive podatke o živinoreji tekom zadnjih 14 let. Vrednost živine je cenjena po razmerah l. 1892., torej cene niso iz zadnjega časa; sedaj je živina na Pruskem dražja vsled težavnejšega uvoza iz drugih držav. Govedo cenimo na 179 mark 70 pfenigov. L. 1892. 1. decembra je bilo na Pruskem 9,871.400 govedi, ki je predstavljala vrednost 1.952,874.000 mark, 1. decembra 1906. pa je število govedi zrastlo na 11,639.600, in vrednost na 2.291,228.000 mark. Prirastlo je torej 1,659.200 govedi, kar znaša 338,354.000 mark. Vrednost vsake ovce je cenjena z 15 mark 60 pfen. L. 1892. dne 1. dec. je bilo na Pruskem 10,409.500 ovc, v vrednosti 157,400.000 mark, lani 1. dec. pa 5,426.800 ovc v vrednosti 84,658.000 mark. Število ovc se je torej znižalo za 4,682.700, in njihova vrednost za 72,742.000 mark. — Vsaka svinja je cenjena na 56 mark 80 pf. L. 1892. 1. dec. je bilo na Pruskem 7,752.400 svinj, v vrednosti 439,065.000 mark, lani 1. dec. pa 15,334.700 svinj v vrednosti 871,011.000 mark. Število svinj je torej zrastlo za 7,609.300, kar pomenja vrednost 431,946.000 mark. — Marka je 1 krona 20 vin. našega denarja. — Ako odbijemo primanjkljaj na ovcah, znaša prirastek vrednosti živine samo za Prusko 690,805.000 mark, a za vso Nemčijo presegel je prirastek vrednost ene milijarde mark, da ne zaračunamo vrednost konj, ki so se v tem času pomnožili za 367.400 komadov. Potemtakem je poljedelski kapital, ki leži v vrednost živine, govedi, ovc, svinj povečan za 700.000 mark. Tega uspeha so seveda zelo veseli na Pruskem, ker se ta kapital ni povečal vsled večjega zadolževanja, temveč je narastel iz poljedelske prireje.

Zdravstvo.

Za cepljenje koz na Kranjskem si je pridobil največ zaslug tedanji profesor na ljubljanskem liceju Vincencij vitez Kern, čegar spomin se je obhajal na dunajski zdravniški visoki šoli začetkom februarja t. l. kot ustanovitelja kirurgičnega operacijskega inštituta. Kern je deloval v ljubljanski bolnici od leta 1797 do 1805, in je bil eden izmed najboljših in najženijalnejših operaterjev svoje dobe. Ker si je s svojim delovanjem v bolnici in posebno še za upeljavo cepitve koz na Kranjskem pridobil nevenljivih zaslug tudi za nas, je umestno, da se ga o priliki dunajske slavitve spomnimo tudi mi, osobito ker je bil rodom štajerski Slovenec, vsaj profesor Albert ga je pri svojem predavanju imenoval Slovenca.

O vzroku jetike pri industrijalnih delavcih v Buda-Pešti. Po natančnih izpraševalnih polah se je dognalo pri 451 slučajih, da je jetika med delavstvom samo zaradi tega tako razširjena, ker je vsled slabih življenskih razmer uporna moč telesa proti bolezni oslabljena. Slaba hrana, vživanje alkoholičnih pijač, predolg delavni čas, dejstvo, da vstopajo veliko prerano, skoraj še otroci med delavce, slabi delavni prostori in naravnost strašno stanje delavskih stanovanj, so vzroki razširjenja te strašne bolezni. Take štatistike nas jasno uče, kje da je potreba pričeti z gibanjem proti jetiki.

Govorilnica.

Gospod A. K. v Vipavi. Tinto obvarujete plesnobe s tem, da ji prilijete nekoliko kapljic razstopljene salicilne kisline.

Lib. str. na Kr. Vaša bolezen bo bržkone posledica ostarelosti. Proti tej ni nikake pomoči. Poskusite pa vendar johimbin.

Gospod J. T. Drenovo. Kaj da je v Vašem slučaju vzrok, ne moremo za gotovo povedati. Splošno pa svetljivost acetilenske luči zvišate, ako ne porabljate še mokrega, neočiščenega plina. Iz kotla naj prihaja plin preko snovi, ki mu naj odvzemljejo vodo, n. pr.: klorov kalcij ali pa suh karbid, ki se ga potem lahko drugi dan v kotlu porabi. Dobro je tudi, da prehaja razvodeni plin skozi peščen čistilnik. Kalijev ali kak drugih hromat nadalje čisti plin. Vsak boljši aparat ima itak vse te priprave poleg.

Gospod V. v Rib. Kdo da vsiljuje bralcem v podlistku „Slovenskega Naroda“ svoje popolnoma prazne strahovalce, vam res ne morem povedati. Nedavno je pa pokazal „Slovenec“, kje da jih je pisec vzel, seveda brez dovoljenja avtorja. Morda iz tega dejstva lahko sklepate na osebo. Ker jih nismo brali, vam tudi z oceno o njih ne moremo služiti; mi namreč še celo indijaneric več ne beremo. Tudi tega ne vemo, koliko se približno zasluži s tako dolgo kačo podlistkov, bo pač od števila plačano, drugače bi se stvar ne vlekla tako v neskončnost. Predobra pa plača gotovo ni, ker bi bil dotičnik zdaj že zdavnaj dovolj zaslužil. Te serije se namreč že par let vedno ponavljajo; seveda se pozna, da so bile delane vse na eno kopito.

Gospod I. St. v Š. p. T. Uganili ste, da je bila tiskovna napaka; čestitamo na Vaši bistroumnosti. Gospodje okoli nekega slovenskega dnevnika tega niso uganili. — Koruzne žgance pa po naših mislih brez skrbi lahko jeste.

Somišljeniki!

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

Restavracija pri „Zajcu“

Sodnijske ulice štev. 6.

P. n.

Občinstvo najvdaneje prosim, da blagovoli počastiti s svojim obiskom mojo restavracijo pri „Zajcu“ nasproti justični palači kakor tudi z odjemanjem čez ulico, kjer točim splošno priljubljeno pivo ter priznano najboljša zajamčeno pristna vina iz najplemenitejših vinskih pokrajin, kakor:

Rudeče	liter K	—·72
Istrsko rumeno	„ „	—·80
„Cviček“-Drenovčan	„ „	—·88
Zavriški rizlinger	„ „	—·96
Rebula, nova	„ „	—·96
Istrski refoškat	„ „	—·96
Jeruzalemčan, stari	„ „	1·20
Ljutomerčan	„ „	1·60
Domači pelinkovec	„ „	1·60

Nadalje imam v izberi raznovrstna tu- in inozemska medicinalna, desertna in druga buteljska vina, kakor tudi razne likerje in izborne žgane in osvežujoče pijače ter kavo, čaj itd.

Kot špecijaliteta se dobi vsak dan sveži dunajski zajutrkovalni golaž ter razna gorka in mrzla jedila ob vsakem času.

Cenjenim odjemalcem postrežem na željo tudi z vsakovrstnim namiznim vinom v sodcih in steklenicah ter z raznovrstnim pivom v steklenicah. Vsa naročila bodem po najnižjih cenah točno izvršil ter na dom dostavil.

Cenjenemu občinstvu zagotovljam, da si hočem omogočiti obstoj le s točno in solidno postrežbo ter se priporočam za blagohotno podpiranje!

Z vsem spoštovanjem

Avguštin Zajec, restavrater.

Prva

domača dolenjska žganjarna

Ivan Rakoše i. dr.

Straža-Toplice

priporoča

Slivovko navadno	K 1·—	lit.	Tropinovec navad.	K 1·—	lit.
„ III.	„ 1·10	„	„ III.	„ 1·10	„
„ II.	„ 1·30	„	„ II.	„ 1·20	„
„ I.	„ 1·50	„	„ I.	„ 1·40	„
Drožnik III.	„ 1·30	„	Brinjevec III.	„ 1·40	„
„ II.	„ 1·50	„	„ II.	„ 1·80	„
„ I.	„ 1·80	„	„ I.	„ 2·—	„

Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K — 7/10 litra.

Specijaliteta **„Slovenec“** narodna grenčica narodni liker od K 1·10 do K 1·20 liter.

Destilacija vsakovrstnih najfinejših likerjev od K 1·— do K 1·60 liter.

Uvoz in izvoz čajnega ruma od K 1·— do K 2·— liter i. t. d., i. t. d.

Odpošilja se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepokvarjena posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franko Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno!

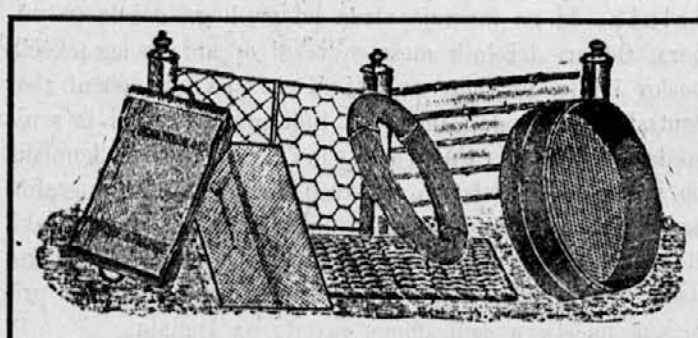

Praktične in cene žične ograje.

Slav. občinstvu priporočam v naročbo vsakovrstne **mreže iz žice,** za ograje vrtov, kurjih dvorišč, preprežkov v oknih in linah, za presejanje peska in gramoza itd. **Pocinkano jekleno žico z bodali** za ograje gozdov, pašnikov itd. — **Elastične mrežaste modroce za** postelje v raznih velikostih; vsakovrstne **žične tkanine** za stroje, mline, okna, mesne sitence itd., raznovrstna **sita in rešeta** za tovarne, mline, čiščenje žita itd. po najnižji ceni.

EVGEN IVANC, Sodražica (Kranjsko).

Izdelovatelj žičnih pletenin in trgovina z lesenim blagom.

Cenike pošiljam na zahtevanje brezplačno.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!

Odgovorni urednik: Franjo Feldstein. Izdaja konzorcij „Slov. gosp. stranke“. Lastnina „Slov. gosp. stranke“. Tisk „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.